

Erik Mulleneers, clustercoördinator Mest en milieu, LNV-directie Landbouw

‘De politiek maakt de keuzes’

Erik Mulleneers: "Bij elke politieke keuze zijn onderzoekers te vinden die het een slecht idee vinden."

Met en is weten. Maar wat er met de resultaten gebeurt hangt af van de doelen die de regering heeft gesteld en de afspraken die zijn gemaakt, maakt Erik Mulleneers van de Directie Landbouw duidelijk. "Onderzoekers moeten niet op de stoel van beleidsmakers willen gaan zitten. Ze worden gevraagd omdat ze goed zijn in onderzoek, niet omdat ze zelf iets vinden."

Begrijpt u altijd de cijfers die u van onderzoekers krijgt?

"In het mestbeleid heb je vaak te maken met veel variabelen. Je moet er moeite voor doen om dat te snappen; ervaring helpt. De laatste jaren zie ik wel meer aandacht voor begrijpelijk presenteren. Rapporten van planbureaus bijvoorbeeld bevatten steeds meer simpele grafieken en kleurige overzichten waarmee je in een oogopslag ziet of iets goed gaat. Veel cijfers die wij krijgen zijn het resultaat van onderzoek waar we zelf om hebben gevraagd. In het gunstigste geval zijn de antwoorden hapklaar. Maar soms denk je een simpele vraag

te stellen en blijkt de werkelijkheid complexer, zoals bij de vraag welk deel van mest werkt en wat er aan mineralen verloren gaat. Bij een complex antwoord moet je dan een beleidsrelevante slag maken."

Hoe worden cijfers vertaald naar beleid?

"Uiteindelijk is dat altijd normatief. Regelmatig zijn er meerdere resultaten die betrekking hebben op een doel van de minister of de samenleving, maar niet allemaal dezelfde kant op wijzen. De politiek moet dan een afweging maken. Dan krijgt de minister voorgelegd: dit is het onderzoek, dit was het probleem, en

dit zijn de mogelijkheden die er toe doen. En als uit onderzoek blijkt dat doelen niet worden gehaald is het aan de politiek daar al dan niet iets mee te doen. Het wordt moeilijker bij scenariostudies, als moet worden voorspeld of bepaalde doelen als schoner water en een betere luchtkwaliteit haalbaar zijn, en wat dat gaat kosten. Het stellen van die doelen is normatief, iets politieks. Dan vraag je een onderzoeker om daar wat verstandigs over te zeggen, wat ambtenaren en politici dan weer gebruiken om te komen tot een bepaald niveau voor bijvoorbeeld luchtkwaliteit, waar dus ook weer een keuzemoment in zit. Het blijft overigens lastig om economische kosten en de vaak abstracte natuur- en milieudoelen af te wegen. In de pogingen om natuurkwaliteiten te vertalen zit ook iets normatiefs: hoeveel is een plantje precies waard. Dat is lastig kwantitatief uit te drukken."

Beleidsmakers volgen de adviezen van onderzoekers dus niet altijd op.

"Bij elke politieke keuze zijn onderzoekers te vinden die zeggen dat iets een slecht idee is. Je kunt feiten niet een-op-een vertalen naar doelen. Onderzoekers kunnen wel iets zeggen over een doel: als je dit wilt bereiken dan zou je dat moeten willen. Soms ontstaat discussie over de aanpak van onderzoek tussen opdrachtgever en onderzoeker, binnen de onderzoekscommissie en tussen onderzoekers; de aanpak beïnvloedt namelijk de uitkomsten. Dat gebeurt eerder bij scenariostudies, vanwege de vele aannames. Ik noem geen concrete voorbeelden; we moeten nog met elkaar verder. Zolang die discussies niet structureel zijn hoeft je je niet op je hoofd te gaan krabben. Het ligt meer op de loer bij sociaal-economische onderwerpen waar mensen eerder geneigd zijn iets vinden, dan bij natuurwetenschappelijke zaken."

Wat verwacht u van Wageningse onderzoekers?

"We gooien niet meer de vraag over de heg en wachten op wat er terugkomt, maar krijgen steeds vaker de vraag waarom we iets willen weten. Dit levert ook bruikbaarere antwoorden op. Cruciaal is wel – los van hoe de vraagstelling tot stand komt – dat onderzoekers niet op de stoel van het beleid gaan zitten, wat wel het risico is van meer interactiviteit. Maar het is niet goed voor hun rol en positie. Op dat punt is het prima als onderzoekers 'in de ivoren toren' blijven zitten."